

Vrijheidsverhalen Herdenken en Herinneren in de Stadionbuurt 2024

Stadsdorp
Olympia

Combiwel
versterkt welzijn

cordaan

× Gemeente
× Amsterdam
× Zuid

**Vrijheidsverhalen
Herdenken en Herinneren
in de Stadionbuurt 2024**

Kinderen in gesprek met ooggetuigen van de oorlog. Zijn de ooggetuigen er nog? En over welke oorlog gaat het eigenlijk?

Verschillende organisaties in de buurt zetten zich elk jaar in om kinderen en ouders met elkaar te verbinden om zo met elkaar in gesprek te gaan. Over de Tweede Wereldoorlog, die al zo lang geleden is, maar die nog steeds zijn sporen nalaat. En waarvan we kunnen leren.

Gesprekken van kinderen met buurtgenoten

Zo lees je in deze negende editie van de Vrijheidsverhalenbundel over hoe het voor de 9-jarige Barend was om midden in de nacht wakker te schrikken van de bommen die vielen. En dat er eigenlijk geen tijd was om bang te zijn, omdat hij er middenin zat.

Of wat de 9-jarige Lia allemaal meemaakte toen ze eerst uit Joegoslavië moest vluchten, in Italië wist te overleven en hoe ze uiteindelijk in Nederland terechtkwam.

En over Yvonne die zelf de oorlog niet meemaakte, maar na de oorlog met alle gevolgen ervan geconfronteerd werd. Nederland was zo druk met alles weer opbouwen, dat heel veel jongeren vergeten werden. Maar niet door haar: zij zette juist haar huis voor hen open, lees maar!

Is vragen stellen over de oorlog moeilijk?

Hoe praat je eigenlijk over vrijheid en hoe kom je te weten wat de ouderen allemaal weten? Nou, heel eenvoudig: dat kun je leren. Samen met iemand die daar goed in is. Door eerst zelf over vrijheid en oorlog na te denken, dan er met elkaar over te praten en pas daarna vragen te bedenken.

Kan je oorlog ‘navoelen’?

Een grote groep kinderen is dat gaan onderzoeken in het Verzetsmuseum. Zij ontdekten wat het betekent om je te moeten verstoppen, terwijl een groep soldaten op de deur bonkt. Maar ook om te bedenken wat je lekkerder vindt als je honger hebt: brandnetels of een bloembol?

Hoe spannend het is om een piloot stiekem eten te brengen. Of om uitgescholden te worden voor 'vuile NSB'er'. Heel veel om samen over te praten en te delen.

Maar er is nu ook heel veel oorlog, toch?

Veel en veel te veel oorlog; we horen er elke dag over in het nieuws. Heel veel mensen willen dat die oorlogen stoppen. En daarom demonstreren zij tegen al dat geweld. Ook daarover vind je in deze bundel een verhaal. Demonstreren, doe je dat luid schreeuwend? Of juist in stilte? Wat heeft het nou voor zin om de straat op te gaan?

Herdenken op 4 mei

Er staat een stenen beeld van een Griekse god voor het Olympisch stadion. Dat staat er niet voor niets. Het monument helpt ons herinneren aan sportslachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Maar hoe zat het nu eigenlijk met de Olympische Spelen tijdens de oorlog?

Vieren van de vrijheid

Na herdenken en gedenken gaan we de vrijheid vieren. Wat is er mooier dan de Vrijheid in volle vrijheid te vieren door samen te eten.

De vrijheidsmaaltijd vindt dit jaar plaats op 16 mei.

Alle kinderen, hun ouders, de vrijwilligers, de samenwerkende organisaties, de sponsors: allen zijn daarbij van harte uitgenodigd! Daarmee sluiten we het Vrijheidsverhalenproject voor dit jaar af. Een buurtproject dat dankzij de samenwerking tussen diverse organisatie en vrijwilligers is gerealiseerd. De gevolgen van de Tweede Wereldoorlog worden in herinnering gehouden en het besef van vrijheid wordt doorgetrokken naar het heden. Een groot goed dat wij het daarover samen kunnen en mogen hebben. Dit is ook het landelijk thema van het Nationaal Comité 4 en 5 mei 2024: Vrijheid vertelt: opmaat naar 80 jaar vrijheid.

Bezoek aan het Verzetsmuseum op 21 februari

Amir, Samson, Seraag, Precious, Sam, Esther, Chioma, Chiomemela, Mirthe en Jaap bezoeken samen met Vanessa, Marleen, Petra en Aly het Verzetsmuseum.

Onderweg hier naartoe komen we langs het Holocaust Museum, dat in twee gebouwen tegenover elkaar zit: aan de ene kant van de straat de Hollandsche Schouwburg; hiervandaan werden heel veel Joodse mensen weggevoerd naar kampen in Duitsland. En aan de andere kant van de straat de Hervormde Kweekschool, naast een crèche. En we horen dat veel Joodse kinderen uit die crèche via de Kweekschool zijn gered. Wat een spannend en mooi verhaal. En wat goed dat daar nu precies het Holocaust Museum is gekomen - het wordt op 11 maart geopend.

We ruimen de tassen en jassen netjes weg en lopen dan het Verzetsmuseum in. Verdeeld in twee groepjes ontdekken we de verhalen van vier kinderen.

Henk is 8 en vindt oorlog spannend

Henk verzamelt van alles over oorlog. In een van de kastjes liggen nepkogels. Maar zijn vriend Sallie moet weg, omdat hij Joods is. Zo erg! En de broers van Sallie moeten in Duitsland gaan werken, wat ze helemaal niet willen. En daarom verstoppen ze zich. Er komt een Duitse soldaat bij ze kijken, maar die doet gelukkig niks.

Van Henk leren we wat OZO betekent: Oranje Zal Overwinnen! Dat horen ze vaak op de radio waar ze stiekem naar luisteren. Het ergste van de oorlog vond Henk de honger.

Hij kreeg er heel erge maagpijn van, vooral toen hij voor het eerst weer een beetje eten kreeg.

We verlaten Henk met veel vragen: wat vinden wij het ergste dat Henk meemaakte? De honger? Of dat zijn vriend Sallie weg moest of...? Veel om over na te denken, terwijl we doorlopen naar Eva.

Eva is 11 en haat de ster die ze moet dragen

Eva is met haar familie uit Oostenrijk naar Nederland gevlucht. Ze is Joods en woont nu in Amsterdam. En ze is dol op haar broer Heinz, met wie ze graag zeilt en films kijkt. Op een dag moet ze een ster dragen, zodat iedereen kan zien dat ze Joods is. Vréselijk! En dan wordt het nog erger: ze moeten onderduiken, want anders worden ze opgepakt. En ze zitten niet eens bij elkaar! Eva en haar moeder zijn in Amsterdam. Eva verveelt zich rot. Ze moet de hele dag binnen blijven en stil zijn. Vader en Heinz zitten heel ergens anders.

Maar één keer hebben moeder en zij hen opgezocht, reuze spannend en eng. Maar oh, zo fijn bij elkaar te zijn en de gedichten en schilderijen te zien die vader en Heinz maakten.

Het ergste is dat ze worden verraden. Bij een razzia worden ze gevonden, opgepakt en weggevoerd. Weg, naar Auschwitz. Ze heeft haar vader en Heinz nooit meer teruggezien.

Stil lopen we Eva's huis uit. Wat vinden we van Eva's verhaal? Spannend, of heftig, of zielig of...?

We komen in de drukte van het centrale museumpleintje terecht. Er zijn heel veel mensen in het museum. We wachten even, maar gaan dan naar Jan.

Jan is 7 en helpt zijn vader met mensen redden

Jan woont vlak bij de Duitse grens. Zijn vader is dominee. Van hem leren we dat liegen best mag, maar alleen als je daarmee mensen kunt redden! Zijn vader zit in het Verzet en verbergt een Amerikaanse piloot, Leone. Jan mag hem eten brengen. Op een dag wordt een goede vriend van hen, ook een verzetsman, doodgeschoten door de Duitsers. Jan haat de oorlog. Leone, de piloot, weet te vluchten. Op de radio horen ze het bericht 'De gans is gevlogen'. Dat betekent dat Leone weer veilig thuis is. Pff, gelukkig maar.

Maar dan wordt Jan zijn vader opgepakt en gevangengezet. Jakkes. Hij is verraden door een Nederlandse politieagent, een NSB'er. Maar gelukkig krijgen hij en zijn moeder het bericht dat hij is bevrijd uit de gevangenis. Tjonge, wat een opluchting.

Het verhaal van Jan is tenminste goed afgelopen. We maken een foto met de hele groep. Als je goed kijkt zie je Jan tussen ons in staan.

Dan lopen we naar het laatste verhaal, naar Nelly.

Nelly is 14 en blij met Hitler. Nelly vindt het fijn dat de Duitsers de baas zijn. Haar vader leerde haar dat Nederland een sterke leider nodig heeft zoals Hitler. Ze is lid van de Jeugdstorm, een vereniging voor NSB-jongeren. Daar gaat ze graag naartoe, want ze kan daar sporten. Ze kan goed hoogspringen. Haar vader verkoopt de NSB-krant *Volk en Vaderland*. Daar staan allemaal verhalen in over hoe goed Duitsland is. Haar vader krijgt als dank een mooie foto van Hitler. Die hangt hij nog op ook. Hij durft wel zeg! Haar vriendinnen noemen Nelly 'een vuile NSB'er'. Dat kan Nelly niets schelen.

Na de oorlog worden Nelly en haar ouders gevangengezet, omdat ze NSB'er waren. Nelly begrijpt er niets van, ze heeft toch niets verkeerd gedaan?

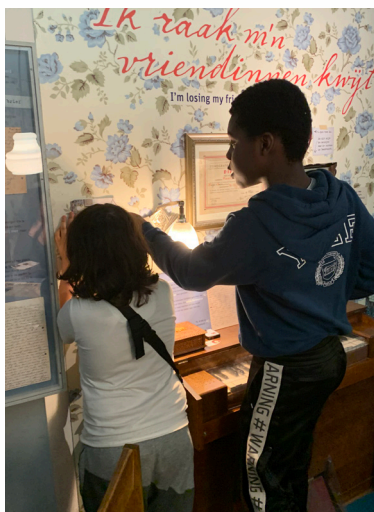
Kunnen we Nelly's reactie begrijpen? Best lastig, want eigenlijk deed ze gewoon wat ze thuis leerde. Ze wist niet beter. Of kon ze wel beter weten...? Nou, dáár zijn we nog niet over uitgepraat!

Maar nu is het tijd om afscheid van het museum te nemen. We stappen samen de regen in. Geeft niks, oorlog is erger.

Wil je meer weten over Henk, Eva, Jan en Nelly?

Ga dan zelf ook naar het Verzetsmuseum. Doen, hoor!

Aly Cnossen

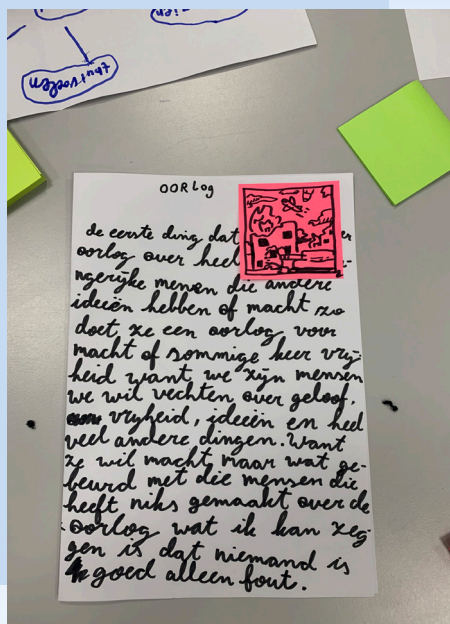
Wat wil ik leren voor een interview?

Theater- en mediamaker Max Pickkers is op vrijdag 9 februari 2024 in de Argo aan het werk gegaan met Damian, Selma, Sophia, Mia en Isam voor een workshop Interviewen. Oscar maakte geluidsopnames voor een podcast. Wie weet kunnen we het nog eens naluisteren wat we die dag hebben geleerd!

Langzaam druppelen de deelnemers binnen. Een paar meiden halen nog snel koekjes bij de winkel op de hoek. Oscar zet zijn opnametechniek klaar. In de keuken wordt tiramisu gemaakt. Terwijl we wachten op de komst van Max, oefent Oscar alvast met het vasthouden van de microfoon en het stellen van vragen. Zo test hij of het geluid goed is voor de podcast. Intussen vertelt hij over de vader van zijn moeder die in het verzet zat in de Tweede Wereldoorlog en over zijn eigen vrouw die Joods was. De Tweede Wereldoorlog raakt hem diep.

Vrijheid en oorlog

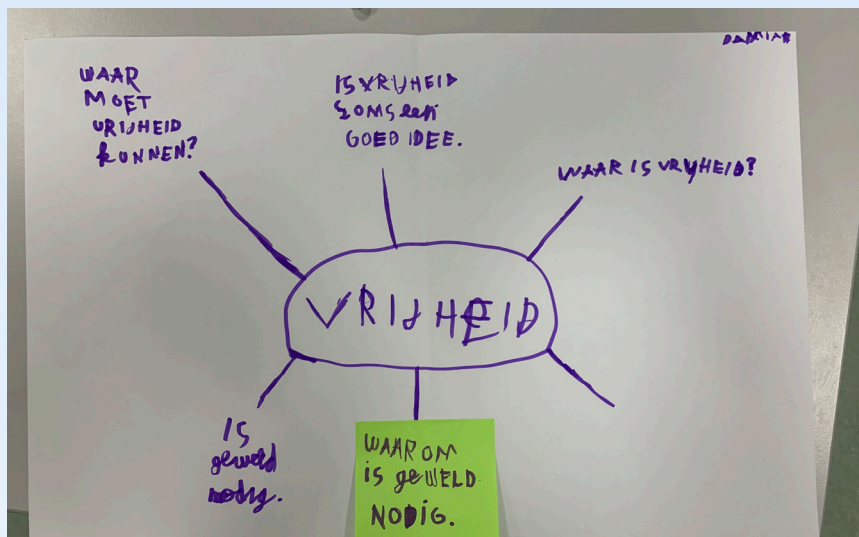
We beginnen. Max vraagt eerst wat we al weten over de oorlog. Best veel, maar eigenlijk meer over oorlogen nu, in Oekraïne en in Israël en Gaza. 'Veel trauma's door het moeten vluchten', zegt Isam. Dan gaan we samen aan tafel. Elk met een groot vel papier voor ons. Met kleurige stiften. We mogen kiezen: zet in het midden OORLOG of VRIJHEID. En schrijf of teken daar omheen wat je vindt dat daarbij hoort.

Het duurt niet lang of daar verschijnen de eerste woorden: familie zien, glimlach, veilig, blij, gelukkig, free Palestina, is gewoon nodig....

Dat moet wel over vrijheid gaan! En bij oorlog? Boos, kapot, bang, verdriet, wapens, vuur in huizen, dode mensen.... De mensen met wie wij de komende weken een interview gaan hebben, zullen hier ook mee te maken hebben gehad, met oorlog en met vrijheid.

We vertellen elkaar wat we hebben opgeschreven of getekend: Wat is vrijheid? Waar is vrijheid? Waar gaat oorlog over? 'Macht', zegt Sophia. 'En landjepik!' wordt er geroepen. En over nog veel meer dingen.

Oefenen in vragen stellen

De komende tijd zullen we met mensen in gesprek gaan over wat zij hebben meegemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hoe praat je daar samen over? Hoe stel je een vraag? Wanneer gaan mensen je hun verhaal vertellen? Wat zou je willen weten? Welke vragen kan je stellen?

Als eersten gaan Selma en Mia oefenen, met een geheime opdracht: probeer om de ander echt een verhaal te laten vertellen. Hoe doe je dat? 't Begint wat lacherig, 't is best spannend om zo te oefenen. Maar zo leren we over gesloten vragen, bijvoorbeeld: 'Ben je boos?' Daarop kan je alleen maar 'ja' of 'nee' zeggen; en over open vragen: 'Vertel eens, waar ben je zo boos over?'

Damian en Isam krijgen ook een geheime opdracht en wij mogen raden wat dat was. Zij praten met elkaar met meer dan alleen maar woorden. Wij leren over 'spiegelen', dan neem je langzaam het gedrag of de houding van de ander over. Dat helpt om een vertrouwd gevoel te krijgen met elkaar. Ook leren we dat een antwoord van iemand echt goed kan zijn, ook al heb jij zelf een andere mening.

Handen gebruiken

Isam en Sophia krijgen ook de opdracht om zó je vragen te stellen dat de ander meer gaat vertellen, dus de open vragen oefenen. Het gaat steeds beter! Ook de handen worden nu gebruikt bij het vragen stellen. Dat geeft extra nadruk aan je vraag. En ook leren we dat je niet meteen hoeft te antwoorden. Even pauze nemen; belangrijk als we andere mensen gaan interviewen. Mensen mogen best even tijd krijgen om na te denken over hun antwoord. Het is tenslotte niet niks om over je ervaringen in de oorlog te vertellen!

Van Damian en Selma leren we dat je een vraag die aan jou gesteld wordt, ook terug kan stellen. Maar als je dat te veel doet, dan wordt het meer een gewoon gesprek en minder een vraaggesprek. Dat is bij een interview eigenlijk niet de bedoeling.

En van Sophia en Mia leren we tenslotte dat je, als je meer wilt weten van iemand, dat je dan kunt dóórvragen op woorden die gebruikt worden in een antwoord.

En dat je een beetje een balans moet zoeken in iemand uit laten praten en (nieuwe) vragen stellen. Sommige mensen hebben zo vreselijk veel te vertellen dat ze bijna niet meer stoppen.

Aan alle fijne dingen komt een eind

De koekjes zijn inmiddels tot de laatste kruimel verorberd. Het liefst gaan we nog door om met elkaar te oefenen. Het gaat er serieus aan toe. Maar ja, toch moeten we stoppen. Eigenlijk hoeft Max niet meer te vragen hoe het was.

‘Zo leuk en fijn, dat we iets leren en het meteen gaan doen!’

‘Dat we leren om langere antwoorden te geven en om open vragen te stellen’.

‘Nooit geweten wat spiegelen is, mooi om te weten en te doen.’

‘De opdrachten hielpen, zo leuk om te oefenen met vragen stellen.’!

Met al dit oefenen gaan we vol vertrouwen in gesprek met mensen uit de buurt, over hun ervaring in de oorlog. Dank je wel, Max, je hebt ons enorm geholpen.

Aly Cnossen

‘Door een heel handige vader overleefden we de oorlog’

Het gesprek vindt plaats bij mevrouw Lia La Grand thuis in een grote kring kinderen: Chioma, Esther, Chimemela, Amir, Samson, Sam en Vira. Mevrouw La Grand stelt zich voor en steekt meteen van wal. 'Ik ben 97 jaar en geboren in Zagreb in Joegoslavië. Ik ben van Joodse afkomst. Ons gezin bestond uit vader, moeder en m'n jongere broer. Mijn moeder was Hongaars en sprak ook Duits, mijn vader kwam uit Bosnië-Herzegovina en had een lampjesfabriek in Zagreb.'

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog was haar vader plotseling verdwenen. Hij was naar Slovenië gevlucht en gaf haar broertje opdracht zonder bagage met de trein naar de Sloveense hoofdstad Ljubljana te reizen. Haar moeder en zij (9 jaar) zouden later volgen: ze gingen met een grote groep vluchtelingen deels met de trein, deels lopend richting Slovenië en werden uiteindelijk met haar vader en broer in Ljubljana herenigd.

Nadat ze daar een paar maanden gewoond hadden, vluchtte het gezin met behulp van het Rode Kruis naar Italië en dook onder in het dorp Ficarolo. Ze hadden het daar twee jaar heel goed, vertelt mevrouw La Grand. Eerst mochten ze met niemand praten en maar twee uur buiten op straat zijn, later kregen ze steeds meer vrienden.

Ze konden 's zomers in de rivier zwemmen en hadden een radio verstopt in de kelder. De mensen in het dorp beschermden hen.

Ze heeft toen heel snel Italiaans geleerd. In 1943 begonnen de Duitsers Italië en ook hun dorp te bezetten, waardoor de familie verder naar het zuiden moest vluchten, richting Pescara.

Bent u wel eens gebombardeerd?

'Jawel, vaak.' Ze was met haar moeder zonder geld, kaartje of paspoort in een trein vol Duitsers gestapt en kwam na 24 uur reizen 's morgens vroeg in Pescara aan. Haar vader en broer waren daar al. Haar vader had gezegd: 'Ook als er iets is, moeten jullie in het park bij de speeltuin blijven'.

Haar vader gaf zich uit voor dokter en zo kreeg hij een aparte ruimte op de wc voor zijn gezin. Hij 'behandelde' Duitsers, stelde een diagnose en verwees ze naar een ziekenhuis. Haar vader was heel simpel en handig.

Ze was toch teruggelopen naar het station, toen de Engelsen bombardeerden. Het was snikheet. Iedereen rende alle kanten op. Ze had een bloedende arm door een granaatscherf en liep gauw terug naar het park, waar ze in de chaos haar familie gelukkig terugvond.

Vandaar zijn ze weer richting Noord-Italië gevlucht, deels lopend, deels meerrijdend met een boer, en soms een stukje met de trein. Ze kwamen in Montecelli terecht, waar ze 1,5 jaar gebleven zijn. Later kwamen ze in Montegrotto terecht, een stad met veel vluchtelingen en waar ze meer vrijheid hadden. Ze sliepen wel met 6 mensen in een kamer.

Uiteindelijk is Italië in mei 1945 bevrijd door de Canadezen van wie ze een Kroatische pas kregen en zijn ze terug naar Zagreb gegaan. Lia wilde in Italië blijven, maar dat mocht niet van haar vader. De burgemeester bleek in hun huis in Zagreb te wonen. Hij moest eruit. De familie kreeg het terug, nadat de bewoner het eerst kort en klein geslagen had.

Hoe kwam u in Nederland terecht?

Lia leerde in Zagreb typen en vond een baan bij een verzekeringsmaatschappij, niet tegen loon, maar voor voedselbonnen. Later is ze gaan werken in een ziekenhuis, waar ze contact kreeg met een Nederlandse patiënt. Ze sprak Engels met hem en vertaalde zijn vragen in het Duits voor de zorg. Daarnaast bracht ze hem eten. Als dank stuurde hij haar vanuit Nederland pakketten.

Hij vroeg haar om op bezoek te komen, maar dat kon niet vanwege haar paspoort. Tot ze een officiële uitnodiging kreeg, toen is ze gegaan. Haar plan was om vandaaruit naar Italië te gaan. Dat is helaas niet gelukt. Ze was tweeëntwintig jaar en woonde een tijd in bij de Nederlander en zijn vrouw in Amsterdam. Ze vond werk als schoonmaakster en afwasser bij hotel L'Europe. Eten kreeg ze van de kok. Na twee jaar sprak ze een beetje Hollands en mocht ze kamers schoonmaken. Simon, de Nederlander, vond een kamer voor haar zonder kachel. Na haar werk bleef ze vaak in een cafetaria op het Rembrandtplein hangen om zich te verwarmen.

Ze woonde ook nog in de buurt van Artis. Ze was arm. Intussen werd haar Nederlands heel goed. Lia leerde de Nederlandse, Joodse man Joop kennen met wie ze trouwde, omdat ze zo een Nederlands paspoort kon krijgen. Hij was altijd ziek en kon niet werken. Als schoonmaakster zorgde Lia voor het gezinsinkomen. Tot hij op zijn tweeënnegentigste stierf, zijn ze bij elkaar gebleven. Met Joop heeft ze een zoon van zesenzestig.

Via een advertentie kreeg ze een vriend. Met hem had ze de mooiste tijd van haar leven, vertelt Lia, terwijl haar ogen schitteren. Ze reisden samen naar Zagreb, bezochten haar ouderlijk huis en gingen naar Italië:

Ferrara, Bologna en Ficarolo waar ze heel gastvrij werden ontvangen. De bewoners herinnerden zich haar familie nog. 'Hij betaalde voor zichzelf, zij betaalde voor zichzelf'. Zesenhalf jaar heeft ze met Jakob van het leven genoten tot hij ook stierf.

Wat betekent vrijheid?

'Heel veel', antwoordt Lia. 'Je kan doen wat je wil. Als je je netjes gedraagt, heb je niets met de politie te maken.' Ze vertelt dat ze in Nederland voor de politie heeft gewerkt als tolk voor Joegoslavische bedelaars.

Annel van Houts

'Oorlog is nooit de oplossing. Praat met elkaar!'

Sophia, Damian, Vira, Shelomith en Tia in gesprek met Yvonne Persijn. Het gesprek vindt plaats op 16 februari 2024 bij Yvonne thuis. Yvonne woont er al 50 jaar.

Even voorstellen

We worden zéér hartelijk welkom geheten, de tafel is vrolijk gedekt. Al soep etend vertellen we iets over onszelf: Sophia houdt van tekenen; Damian oefent voor deejay, Vira houdt van gamen, Shelomith kijkt graag naar series, zoals *Bridges* en Tia doet aan karate.

Yvonne vertelt dat zij balletdanseres was. Daarna heeft ze lang de hele wereld overgevlogen voor de KLM. Ze maakt en verzamelt sieraden. En ze bouwde een huis in Australië met natuurlijke materialen. Daar plant ze bomen samen met schoolkinderen.

Het toetje voor later

Dan is het tijd voor onze vragen. De soep is op, het toetje moet wachten! Damian vraagt zich af hoe Yvonne zich voelt als ze terugkijkt op de oorlog. 'Ik was er natuurlijk zelf niet bij', zegt Yvonne. 'Maar mensen waren bang, angst overheerste. Het leven na de oorlog stond in het teken van wederopbouw. Toen voelde iedereen zich bevrijd en was hard aan het werk.'

Hoe was het met uw familie tijdens de oorlog?

Dat was best moeilijk. Mijn vader is geboren in Indonesië, het was een knappe jongen zullen we maar zeggen. Ook in Indonesië werd er gemobiliseerd.

Mannen werden opgehaald om mee te vechten, mijn vader ook. Hij werd naar een Jappenkamp gestuurd en werd daar heel erg mager. Maar zo kon hij tussen de spijlen door ontluchten en op een fiets zonder banden is hij drieduizend kilometer naar huis gefietst. Maar wat een schrik: zijn huis was door de Jappen ingepikt. Toen moest hij weer vluchten.

Mijn moeder zat in Berg en Dal bij Nijmegen. Toen vond in 1944 Market Garden plaats bij Arnhem. De Engelsen die ons kwamen helpen om ons te bevrijden waren veel te ver van de brug bij Arnhem gedropt. De Duitsers waren daar nog te sterk. Mijn opa heeft toen wel 20 Engelsen in zijn kelder verstoppt. Mijn moeder moest aardappelen uit de grond trekken voor al die verstopte soldaten. Ze werd verraden, want waar had ze zo veel aardappelen voor nodig? Gelukkig waren de Engelse soldaten net op tijd weg. Mijn moeder en haar familie werden tegen de muur gezet, met een geweer op hen gericht. Ze moesten vertellen waar die soldaten waren, anders zouden ze worden doodgeschoten. Maar ze zwegen!! Ze hebben het toch overleefd. En de Engelse soldaten ook.

Hoe ben je in dit huis gekomen?

Ik heb het geërfd in 1974. Het huis stond sinds de oorlog leeg. Mijn oudoom die hier woonde was advocaat. Met een grote bibliotheek. Op zijn bureau lag een voorblad met onderstreept: Alle Menschen sind gleich. Joodse vluchtelingen uit Duitsland hadden de boeken meegenomen, mijn oudoom heeft ze al die tijd bewaard. Ik heb 16 dozen vol boeken over die mensen en hun bezittingen teruggebracht naar de bibliotheek in Berlijn. Zij waren er daar zó blij mee!

Wie was Gerrit van der Veen?

Mijn oudoom werd als laatste geïnterneerd. Voor hem ligt hier vlakbij een struikelsteen. Om ons eraan te herinneren dat hij daar woonde. Op 27 september 1943 zijn de laatste vijfduizend mensen verzameld op het Olympiaplein en weggevoerd naar Westerbork en van daaruit naar verschillende kampen in Duitsland doorgestuurd. Mijn oudoom keerde nooit meer terug. Het huis staat in de straat die vernoemd is naar de verzetsstrijder die betrokken was bij de aanslag op het bevolkingsregister, Gerrit Jan van der Veen.

In dat register stond geregistreerd of je Joods was of christelijk of niks. De Duitsers konden zo makkelijk Joodse mensen vinden en dát wilde de verzetsgroep voorkomen.

Wie horen er bij jouw familie?

Dat is nóg een bijzonder verhaal. Dit huis is een soort familiehuis, ook omdat ik hier mijn eigen nieuwe familie heb gekregen. Op het pleintje vlakbij kwamen allemaal jongeren bij elkaar die baldadig waren, de vuilnisbakken in brand staken en zo. Ik dacht bij mezelf: wat zijn dat voor jongens?

Ik heb ze uitgenodigd voor een kopje thee. We raakten aan de praat en namen nog een kopje thee en een bord soep. Van het een kwam het ander. Binnen een week zaten er hier wel 15 jongens om de tafel, met thee en muziek en spelletjes, samen met mijn zoon.

Er kwamen ook kinderen bij die onder Jeugdzorg vielen, soms sliepen ze hier. Soms waren het er zo veel dat we bedden tekortkwamen, maar ach, dan legden we jassen op de grond. Ze kwamen uit alle windstreken en het zijn voor een deel ook echt pleegkinderen geworden.

We hebben nu al 16 jaar lang een soort familieband met elkaar. Dát is onze familie. We vieren samen het leven!

Tot slot een vraag van Yvonne

Er is veel oorlog en geweld in de wereld. Maar oorlog is nooit de oplossing. Wees aardig voor elkaar, ook als je over iets niet hetzelfde denkt. Praat erover. Wat willen jullie gaan doen in het leven? Shelomith wil reizen, weg uit Nederland. Tia wil haar studie afmaken en culinair chemicus worden. Sophia wil kunstenaar worden en veel reizen. Damian wil muziekproducer worden. Vira wil reizen, vooral naar Engeland.

Yvonne's advies

Ga het doen, maak je dromen waar. En kom graag nog eens terug, dan eten we ons toetje samen op.

Aly Cnossen

‘Tijd om bang te zijn had ik helemaal niet, je zat er middenin.’

Barend Griekspoor is in 1930 in Lisse geboren en was 9 jaar toen de oorlog in 1940 begon. Hij heeft al dagen uitgekeken naar het gesprek met kinderen over zijn ervaringen als jongen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Mia, Vira, Esther, Sophia, Trinity, Khushi en Selma worden door hem van harte in zijn huis verwelkomd en krijgen de opdracht om stoelen mee te nemen uit de slaapkamer en keuken.

Hoe was het om in de Tweede Wereldoorlog te zijn?

Barend zegt dat dat niet prettig was. Nederland werd aangevallen door de Duitsers en capituleerde na 5 dagen.

Hij werd op 5 mei 1940 om 4 uur in de nacht wakker van donderend lawaai en dacht dat het onweer was, maar het waren bommen die op Schiphol vielen. Er werd geschoten en gevochten boven de Nieuwe Meer.

Met een geluidswagen werd er omgeroepen dat de familie heel snel het huis moest verlaten en naar Badhoevedorp moest gaan. Het waren spannende dagen. Zijn vader, die bij de KLM werkte, werd opgeroepen door de Bescherming Burgerbevolking (BB) om bij de brandweer te helpen. Op de lagere school in Badhoevedorp werd later beslag gelegd door de Duitsers, die hun wagens en kanonnen door paarden lieten trekken.

Barend herinnert zich dat ze tijdens het marcheren altijd zongen. Hij kon een tijdje niet naar school tot de school weer begon in geïmproviseerde woonhuizen. Tijd om bang te zijn had Barend niet: 'Je zat er middenin.'

Hoe groot was uw familie?

Barend was lang enig kind. In de oorlog kreeg hij nog twee broers die dertien en vijftien jaar jonger zijn dan hij. Omdat zijn vader steeds ergens anders aan het werk werd gezet, is het gezin in een woonwagen gaan wonen, eerst in Lisse en later in Everdingen en Helmond. Uiteindelijk werd er in Hillegom een huis gehuurd. Barend heeft op vier verschillende lagere scholen gezeten.

Hoe was de hongerwinter en was dat erg?

Na Dolle Dinsdag op 5 september 1944, toen iedereen dacht dat Nederland snel bevrijd zou worden en veel Duitsers op de vlucht sloegen, reden er geen treinen, trams en bussen meer. Er was nauwelijks transport. Er waren veel bommenjagers uit Engeland die overal op schoten en ervoor zorgden dat al het vervoer werd stilgelegd. Het zuiden was al bevrijd waardoor er geen steenkool meer naar het noorden kon. De frontlijn liep dwars door Nederland langs de grote rivieren.

Voor al in de grote steden in West-Nederland was er weinig te eten en nauwelijks brandstof. Mensen trokken met karren en fietsen met houten banden naar het noorden langs boeren om van alles, zoals sieraden, servetten, lakens voor eten te ruilen, ook langs Hillegom waar de familie toen woonde. Daar waren veel boeren in de omgeving. Zijn vader stal olie van de Duitsers en ruilde die tegen eten.

Zijn vader had een roeibootje en sleepnetten waarmee ze 's nachts stiekem in de sloten visten. 's Avonds en 's nachts mocht je niet buiten zijn. Er was daar heel veel vis, wel twee bloembollenmanden vol waar de hele buurt van kon eten.

Verder had hij ook nog een 'Westlandertje', een binnenvaartscheepje, waarmee ze zogenaamd kolen naar de veiling brachten. Dit gebruikte hij om bijvoorbeeld kruiwagens en olie te vervoeren en met boeren voor melk, boter en kaas te ruilen. Zelf ging Barend op de fiets met 4 blikken olie (16 liter) van Hillegom naar Jutphaas (tegenwoordig Nieuwegein), omdat dat daar veel boerderijen stonden. Die olie ruilde hij o.a. voor boter en kaas. Hij werkte bij een fietsenmaker en ontwikkelde een trapsysteem waardoor hij met behulp van een dynamo verlichting kon maken.

Dit konden ze goed gebruiken, bijvoorbeeld om te lezen. Hij maakte zelf een fiets, die zijn vader een keer leende en toen ingepikt werd door een Duitser. Zijn vader vond het zo erg dat hij een grijze fiets van een Ortskommandant van de Duitse Wehrmacht stal. Die heeft hij snel wit geverfd, zodat die onherkenbaar was. Ze zijn nooit verraden. Iedereen was blij met ruilen en werd er beter van. Zijn moeder kreeg hulp met haar kleine kinderen en die hulp ruilde ze voor eten.

Wat is vrijheid?

Barend zegt: 'Niet gebonden zijn en doen en laten wat je zelf wilt.' Hij wil de kinderen nog iets meegeven: 'Ik had te weinig schoolopleiding, alleen de basisschool. Jullie moeten studeren. Probeer zover mogelijk te komen. Lees heel veel.'

Hij heeft de ambachtsschool gedaan, was in militaire dienst vliegtuigmonteur, repareerde bij Werkspoor scheepsmotoren, werkte op de tekenkamer. Daarnaast deed hij in 5 jaar in de avond de Uitgebreide Technische School (UTS).

Hij werkte bij een baggermaatschappij, bij verschillende wegenbouwers als wegenbouwer, als projectleider en werkvoorbereider. Kortom: Barend heeft van alles gedaan.

Uiteindelijk was hij manager en calculator in Saoedi-Arabië. Alles deed hij handmatig zonder computer. Op zijn zestigste ging hij met pensioen.

Annel van Houts

Sportherdenking 4 mei

Een herinneringsboom voor Rie Mastenbroek

In de Stadionbuurt vindt jaarlijks op 4 mei een sportherdenking plaats bij het monument van Prometheus vlak voor het Olympisch Stadion. Ieder jaar staat daarbij één sport in het bijzonder centraal. Dit jaar is dat zwemmen. De sportherdenking vindt niet in de avond plaats, maar in de middag om 12 uur. Verschillende sportorganisaties en het Olympisch Stadion organiseren deze herdenking samen.

Wij memoreren voor deze gelegenheid het voor kinderen geschreven boek *Hoe fel de zon ook scheen* van Arend van Dam, een uitgave van Van Holkema en Warendorf (2020), over zwemster Rie Mastenbroek.

Rie is in 1936 op weg naar de Olympische Spelen, die in Berlijn worden gehouden. Zij zingen in de trein 'Holland spreekt een woordje mee'. De deelnemende sporters zijn vol vertrouwen, maar zij zijn ook bang voor Adolf Hitler, die de baas is in Duitsland. Hitler beweert dat alleen blanke mensen deugen. De Joden krijgen de schuld van alles wat er misgaat in Duitsland. Rie en haar maatje Willy den Ouden gaan naar Berlijn om zo hard mogelijk te zwemmen. Onderweg in de trein praten de sporters over Hitler.

Nadat zij in Berlijn zijn aangekomen, vindt na een paar dagen de opening van de Olympische Spelen plaats. Vooraan lopen de Grieken en ergens halverwege de deelnemende stoet atleten de Nederlandse ploeg.

Helemaal achteraan loopt de Duitse ploeg. En zij roepen als uit één mond 'Heil, Hitler, Heil! Heil!'. De vlaggen, die zij dragen zijn rood met wit en vertonen hakenkruizen.

Er zijn veel mensen in het stadion die de Hitlergroet brengen. Als de vlag is gehesen en het Olympisch vuur ontstoken, worden honderden duiven losgelaten.

Op deze Spelen won Rie Mastenbroek drie gouden medailles met de vrije slag op drie afstanden waaronder de estafette en ook nog een zilveren medaille op de honderd meter rugslag. Rie zei hierover: 'Ik deed gewoon mijn best.'

En... de keizer van deze Spelen was de zwarte hardloper Jesse Owens uit Amerika. Hij won vier gouden medailles. Achter het Olympisch Stadion is een herinneringsboom geplant voor de zwemprestaties van Rie Mastenbroek tijdens de Olympische Spelen van 1936.

Riet van Wees

Het Nederlandse 4 x 100m estafetteteam op de Europese kampioenschappen 1934: Willy den Ouden, Rie Mastenbroek, Annie Timmemans, Jopie Selbach.

Een vrouwenvredeswandeling in Amsterdam

Zoekend kijken we naar wat er om ons heen gebeurt. Hier op de Dam in Amsterdam op zaterdag 29 oktober 2023, zonder vlaggen. Is het veilig? Van alles kan daarbij belangrijk zijn en we zien bekenden uit onze Stadionbuurt. Wat bijzonder dat we hier staan met zovelen. In navolging van dappere vrouwen van Women Wage Peace. Deze Israëlische en Palestijnse vrouwen liepen samen door de woestijn naar de zee. De Israëlische zangeres Yael Deckelbaum zong daarbij het lied *Prayer of the Mothers*.

Zij hebben de keuze gemaakt om hun pijn en trauma te overstijgen en met elkaar in verbinding te blijven. Om samen te strijden voor een plek voor vrouwen aan de onderhandelingstafel. Wij zijn hier om vanuit Nederland deze vrouwen te steunen – verbinding te maken. Dat kunnen we hier in Amsterdam ook goed gebruiken. Voor we vertrekken, gaat de politie nog met verschillende deelnemers in gesprek.

De stoet vertrekt vanaf de Dam. We wandelen in de kracht van de stilte over het Damrak, met de palmtakken in de hand, met het doek van de vredesduif over de schouder.

De wandeling staat in het teken van een menswaardig bestaan voor iedereen. We wandelen -stil- met duizenden naar de Munt, over de Vijzelstraat naar het Weteringcircuit, onder het Rijksmuseum door naar het Museumplein.

Een vredeswandeling in stilte, heel het plein vol mensen, we geven elkaar de hand, we maken kringen, de cirkels zijn rond en rond. En tot slot de handen omhoog: het vredesteken.

*'Give peace a chance
All we are saying
Give peace a chance'*

Dit had ik nodig
Ik kan terugkeren
steeds naar dit gevoel,
toen we samen waren
Als de tranen in mijn ogen staan
Als ik het nieuws zie,
geeft het mij een beetje troost
warmte en moed voel ik
Als ik de beelden weer voor me zie van
deze wandeling. En ons allemaal samen
op het plein in Amsterdam.

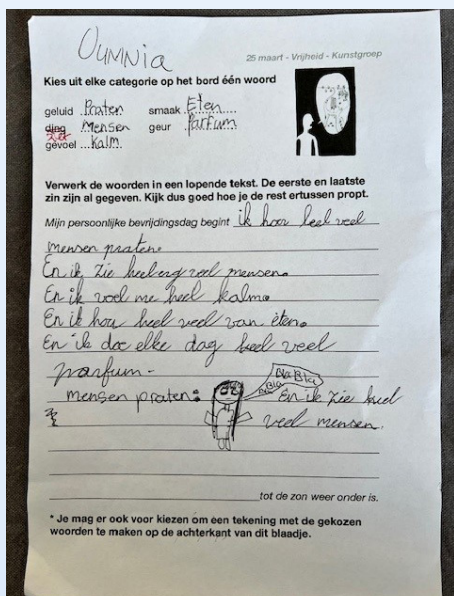
*All we are saying
Give peace a chance*

Vreemd dat deze wandeling helpt;
ik voel me weer thuis in mijn stad,
waar zoveel verdrietige confrontaties
plaatsvinden, waar zoveel verdriet
is overal. En vooral bijzonder is dat
er zoveel vrouwen meedoen uit de
Stadionbuurt.

Zo is er sinds enige tijd een groepje vrouwen dat samen op pad gaat om de struikelstenen op het Stadionplein te poetsen. Zij nemen deel aan deze wandeling. We groeten elkaar en staan samen te zingen op het Museumplein. We maken het vredesteken en heffen onze handen naar de hemel. Vlak bij het monument dat herinnert aan de vrouwen die omgekomen zijn in Ravensbrück.

Maandag 25 maart 2024 ging de kindergroep van Combiwel in gesprek met hun juf Julia over het woord 'Vrede'. Wat voel je bij dat woord? Wat zie je voor je bij het woord vrede?

Welke muziek hoor je bij het woord vrede? Met wie ga je feest vieren? Wat eten jullie dan? De kinderen hebben er tekstjes over geschreven en er ook over getekend.

Stans en Riet hebben de kinderen verteld dat ze aan de Vredeswandeling hebben deelgenomen. Ze hebben ook verteld dat ze op het Museumplein stonden aan het eind van de wandeling van vrouwen voor vrede en ze hebben met de kinderen het lied gezongen van de vrouwen die door de woestijn hebben gewandeld: "All we are saying; give peace a chance". De kinderen zongen mee en maakten met de handen omhoog het vredesteken.

Riet van Wees

Chloe

25 maart - Vrijheid - Kunstgroep

Kies uit elke categorie op het bord één woord

geluid ~~muziek~~ smaak ~~eten~~
ding ~~mens~~ geur ~~parfume~~
gevoel ~~liefde~~

Verwerk de woorden in een lopende tekst. De eerste en laatste zin zijn al gegeven. Kijk dus goed hoe je de rest ertussen propt.

Mijn persoonlijke bevrijdingsdag begint Ik blaas aan
mijn fluit. Ik zie iemand
danzen ik voel liefde. Ik ga
naar de keuken ik eet snoep
later ga ik naar de badkamer
en doe mijn parfume aan
& ik dans en ik eet meer
snoep. & dan ga ik fluiten

tot de zon weer onder is.

* Je mag er ook voor kiezen om een tekening met de gekozen woorden te maken op de achterkant van dit blaadje.

25 maart - Vrijheid - Kunstgroep

Kies uit elke categorie op het bord één woord

geluid ~~muziek~~ smaak ~~eten~~
ding ~~mens~~ geur ~~parfume~~
gevoel ~~liefde~~

Verwerk de woorden in een lopende tekst. De eerste en laatste zin zijn al gegeven. Kijk dus goed hoe je de rest ertussen propt.

Mijn persoonlijke bevrijdingsdag begint ik begin te zingen
een burger eten of thee drinken ik muziek luisteren
dan ga ik naar de huiskamer om bloemen te geven
dan ga ik beloven of gijzen doen dat is voor schap

tot de zon weer onder is.

* Je mag er ook voor kiezen om een tekening met de gekozen woorden te maken op de achterkant van dit blaadje.

25 maart - Vrijheid - Kunstgroep

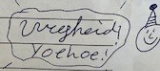
Kies uit elke categorie op het bord één woord

geluid ~~muziek~~ smaak ~~eten~~
ding ~~mens~~ geur ~~bloemen~~
gevoel ~~liefde~~

Verwerk de woorden in een lopende tekst. De eerste en laatste zin zijn al gegeven. Kijk dus goed hoe je de rest ertussen propt.

Mijn persoonlijke bevrijdingsdag begint zo eerst zie ik mensen
ze maken den twaafde eeuw luisteren
ze geven me mooie bloemen en zeggelstabilist
iedereen loopt naar het pleinje en
is blij en zingen leuke liedjes
we waachen tot eind we hebben alles
bekomen vreden want het is bevrijdingsdag
we zijn lief voor elkaar

tot de zon weer onder is. Eind!

* Je mag er ook voor kiezen om een tekening met de gekozen woorden te maken op de achterkant van dit blaadje.

25 maart - Vrijheid - Kunstgroep

Kies uit elke categorie op het bord één woord

geluid ~~muziek~~ smaak ~~eten~~
ding ~~mens~~ geur ~~bloemen~~
gevoel ~~liefde~~

Verwerk de woorden in een lopende tekst. De eerste en laatste zin zijn al gegeven. Kijk dus goed hoe je de rest ertussen propt.

Mijn persoonlijke bevrijdingsdag begint ik hoor muziek
ik zie mensen ik voel blijheid
ik ruikt den ik ruikt bloemen tot
de zon weer onder is. Ende.

tot de zon weer onder is.

* Je mag er ook voor kiezen om een tekening met de gekozen woorden te maken op de achterkant van dit blaadje.

Met dank aan

Buurtbewoners, kinderen, tieners,
ouders, verhalenvertellers. Combiwel
Buurtwerk, Jongerenwerk en Kinderwerk,
Cordaan Olympisch Kwartier, stuurgroep
Olympisch Kwartier, diaconie
Willem de Zwijgerkerk, Schrijfgroep,
Stadsdorp Olympia, Mediacollege
Amsterdam, woningcorporatie Eigen
Haard, Huis van de Wijk Olympus en
bestuurscommissie Zuid.

Met enige trots bieden we dit boekje aan
ieder die geïnteresseerd is in dit project
aan. We hopen dat iedereen geboeid zal
raken door al deze verhalen.

Werkgroep Herdenken en Herinneren in de Stadionbuurt:

Riet van Wees, Aly Cnossen, Annel
van Houts, Linda Corlu, Ar Nederhof,
Marleen Oostenbrink, Vanessa
Hogendorp, Petra Beerling, Stans Friele

Colofon

Foto's zijn gemaakt door Hanneke
Nederhof, Aly Cnossen, Vanessa
Hogendorp, Marleen Oostenbrink.

Eindredactie: Kamer 115
Drukwerkbegeleiding: Ar Nederhof
Vormgeving en druk: Stagiaire Abigaila
Bachielis van het Mediacollege
Amsterdam o.l.v. André Weel.

© Stadsdorp Olympia, 2024

Vader in verzet

Father joins the resistance

AMSTERDAM
HOLLAND

Y